

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА ЗА XII КЛАС
КОМПОНЕНТ *ЛИТЕРАТУРА*
(ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА)

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Обучението по литература в XII клас е насочено към продължаване на диференцирането и систематизирането на овладените знания и придобитите умения в XI клас чрез практическото им приложение върху литературни творби, в които като основни се открояват общочовешките теми за любовта, вярата и надеждата, труда и творчеството, избора и раздвоението, ангажирали творческите търсения и въображението на човека през вековете, към развиване и диференциация на уменията за тълкуване на литературен текст (съчетаващо обяснение на структурни елементи и изказване на разбран смисъл на текста) съобразно естетическите, тематично-проблемните и жанровите му характеристики и към изграждането на комуникативните компетентности на учениците.

Очакваните резултати в областта на социокултурните компетентности са свързани с диференцирането на ценностния и проблемния контекст, в който различни като естетическа концепция текстове полагат и интерпретират общочовешки теми, и със съотнасянето на естетически оценъчни гледни точки с индивидуалния опит на учениците, а също и с познаването на отношенията автор – текст – читател и с уменията за оценяване начини на въздействие на текст.

Очакваните резултати в областта на литературните компетентности са свързани с уменията за тълкуване на различни като тематичен, ценностен, проблемен и жанров избор текстове и с овладяването на знания и умения, свързани с изразните средства на езика. Литературните компетентности се изграждат на базата на посочените в програмата творби и на други тематично близки текстове по избор на учителя, включително и от съвременната българска литература.

Очакваните резултати в областта на комуникативните компетентности са свързани с уменията за създаване на интерпретативно съчинение, с интерактивните умения на ученика за културно изразяване и творчество, с развиване на неговите изследователски умения и творческо въображение.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО В КРАЯ НА КЛАСА

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ	ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ
СОЦИОКУЛТУРНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	<p>Определя ценности и норми, проблеми и конфликти, заложи в интерпретацията на общочовешки теми (<i>любовта, вярата и надеждата, трудът и творчеството, изборът и раздвоението</i>) в различни текстове, и ги съотнася помежду им.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в художествени творби ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с общочовешки теми (<i>любовта, вярата и надеждата, трудът и творчеството, изборът и раздвоението</i>), и аргументирано обосновава и защитава собствена позиция по тях.</p>

	<p>Свързва изучените творби от българската литература с имената на техните автори, с жанровете, с героите, със сюжетите, с мотивите и с основните им теми.</p> <p>Идентифицира и оценява в художествени творби специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с общочовешка тема (<i>любовта, вярата и надеждата, трудът и творчеството, изборът и раздвоението</i>).</p> <p>Намира, подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна задача – творческа, интерактивна или по изследователски проект.</p>
ЛИТЕРАТУРНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	<p>Различава в художествени творби интерпретации на общочовешки теми (<i>любовта, вярата и надеждата, трудът и творчеството, изборът и раздвоението</i>) и тълкува тези интерпретации съобразно тяхната специфика.</p> <p>Разпознава жанрове на литературата.</p> <p>Тълкува художествени творби съобразно жанровете и/или родовете им характеристики.</p> <p>Разпознава литературни похвати, тропи и фигури и обяснява значението им за специфични интерпретации на общочовешка тема в художествени творби.</p> <p>Съпоставя интерпретации на една и съща общочовешка тема в художествени творби и конструира връзки между творбите.</p>
КОМУНИКАТИВНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	<p>Създава интерпретативно съчинение по проблем върху една или няколко художествени творби.</p> <p>Спазва книжовните езикови норми.</p> <p>Анализира и критично оценява свои и чужди текстове според осъществяването на комуникативните им цели.</p>

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
<p>I. Любовта</p> <p>I.1. „Аз искам да те помня все така“ (Д. Дебелянов)</p>	<p>Разпознава жанрови характеристики на елегията, проявени в „Аз искам да те помня все така“.</p> <p>Тълкува „Аз искам да те помня все така“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за любовта в нея.</p> <p>Описва структурирано отношенията между елегичния жанр и естетически специфичната интерпретация на темата за любовта в „Аз искам да те помня все така“.</p> <p>Идентифицира и оценява в „Аз искам да те помня все така“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с <i>любовта</i>.</p>	

<p>I.2. „Колко си хубава!“ (Хр. Фотев)</p>	<p>Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Колко си хубава!“. Тълкува „Колко си хубава!“ съобразно родовите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за любовта в нея. Описва структурирано отношенията между лирическите характеристики на „Колко си хубава!“ и естетически специфичната интерпретация на темата за любовта в творбата. Идентифицира и оценява в „Колко си хубава!“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с <i>любовта</i>.</p>	
<p>I.3. „Посвещение“ (П. Дубарова)</p>	<p>Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Посвещение“. Тълкува „Посвещение“ съобразно родовите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за любовта в нея. Описва структурирано отношенията между лирическите характеристики на „Посвещение“ и естетически специфичната интерпретация на темата за любовта в творбата. Идентифицира метафори и символи в „Посвещение“ и обяснява значението им в контекста на специфичната интерпретация на темата за любовта. Идентифицира и оценява в „Посвещение“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с <i>любовта</i>.</p>	
	<p>Конструира междутекстови връзки между трите творби, посочени към темата. Конструира междутекстови връзки на една творба, посочена към темата, с друга творба по избор на учителя от българската литература, невключена в учебното съдържание.</p>	
<p>II. Вярата и надеждата II.1. „Спасова могила“ (Елин Пелин)</p>	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за вярата и надеждата в „Спасова могила“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата. Разпознава жанрови характеристики на разказа, проявени в „Спасова могила“. Тълкува „Спасова могила“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за вярата и надеждата в нея. Идентифицира сравнения и метафори в „Спасова могила“ и обяснява значението им в контекста на специфичната интерпретация на темата за вярата и надеждата в творбата. Описва структурирано отношенията между жанра на разказа и естетически специфичната интерпретация на темата за вярата и надеждата в „Спасова могила“. Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Спасова могила“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>вярата и надеждата</i>, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях. Намира, подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна интерактивна задача, свързана</p>	

	с организиране и провеждане на дебат за <i>вярата</i> .	
II.2. „Молитва“ (А. Далчев)	Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Молитва“. Тълкува „Молитва“ съобразно родовите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за вярата и надеждата в нея. Описва структурирано отношенията между лирическите характеристики на „Молитва“ и естетически специфичната интерпретация на темата за вярата и надеждата в творбата. Идентифицира и оценява в „Молитва“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с <i>вярата и надеждата</i> .	
II.3. „Вяра“ (Н. Вапцаров)	Разпознава родови характеристики на лириката, проявени във „Вяра“. Тълкува „Вяра“ съобразно родовите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за вярата и надеждата в нея. Описва структурирано отношенията между лирическите характеристики на „Вяра“ и естетически специфичната интерпретация на темата за вярата и надеждата в творбата. Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани във „Вяра“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>вярата и надеждата</i> , аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.	
	Конструира междутекстови връзки между трите творби, посочени към темата. Конструира междутекстови връзки на една творба, посочена към темата, с друга творба по избор на учителя от българската литература, невключена в учебното съдържание.	
III. Трудът и творчеството III.1. „Ветрената мелница“ (Елин Пелин)	Разпознава жанрови характеристики на разказа, проявени във „Ветрената мелница“. Тълкува „Ветрената мелница“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за труда и творчеството в нея. Описва структурирано отношенията между жанра на разказа и естетически специфичната интерпретация на темата за труда и творчеството във „Ветрената мелница“. Идентифицира персонажната система, сравнения и метафори във „Ветрената мелница“ и обяснява значението им в контекста на специфичната интерпретация на темата за труда и творчеството в творбата. Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани във „Ветрената мелница“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>труда и творчеството</i> , аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.	
III.2. „Песента на колелетата“ (Й. Йовков)	Разпознава жанрови характеристики на разказа, проявени в „Песента на колелетата“. Тълкува „Песента на колелетата“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за труда и творчеството в нея. Идентифицира персонажната система и метафори в „Песента на колелетата“ и обяснява значението им в контекста на естетически специфичната интерпретация на темата за труда	

	<p>и творчеството в творбата.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Песента на колелетата“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>труда и творчеството</i>, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.</p>	
<p>III.3. „Балада за Георг Хених“ (В. Пасков)</p>	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за труда и творчеството в „Балада за Георг Хених“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата.</p> <p>Разпознава родови характеристики на епоса, проявени в „Балада за Георг Хених“.</p> <p>Тълкува „Балада за Георг Хених“ съобразно естетически специфичната интерпретация на темата за труда и творчеството в нея.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Балада за Георг Хених“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>труда и творчеството</i>, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.</p> <p>Намира, подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна творческа задача, свързана с филма „Балада за Георг Хених“.</p>	
	<p>Конструира междутекстови връзки между трите творби, посочени към темата.</p> <p>Конструира междутекстови връзки на една творба, посочена към темата, с друга творба по избор на учителя от българската литература, невключена в учебното съдържание.</p>	
<p>IV. Изборът и раздвоението IV.1. „Две души“ (П. Яворов)</p>	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за избора и раздвоението в „Две души“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата.</p> <p>Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Две души“.</p> <p>Тълкува „Две души“ съобразно родовите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за избора и раздвоението в нея.</p> <p>Идентифицира метафори в „Две души“ и обяснява значението им в контекста на специфичната интерпретация на темата за избора и раздвоението в творбата.</p> <p>Идентифицира и оценява в „Две души“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с <i>избора и раздвоението</i>.</p>	

<p>IV.2. „Потомка“ (Ел. Багряна)</p>	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за избора и раздвоението в „Потомка“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата.</p> <p>Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Потомка“.</p> <p>Тълкува „Потомка“ съобразно родовите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за избора и раздвоението в нея.</p> <p>Описва структурирано отношенията между лирическите характеристики на „Потомка“ и естетически специфичната интерпретация на темата за избора и раздвоението в творбата.</p> <p>Идентифицира и оценява в „Потомка“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с <i>избора и раздвоението</i>.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Потомка“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>избора и раздвоението</i>, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.</p>	
<p>IV.3. „Честен кръст“ (Б. Христов)</p>	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за избора и раздвоението в „Честен кръст“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на поемата, проявени в „Честен кръст“.</p> <p>Тълкува „Честен кръст“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за избора и раздвоението в нея.</p> <p>Идентифицира метафори и символи в „Честен кръст“ и обяснява значението им в контекста на специфичната интерпретация на темата за избора и раздвоението в творбата.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Честен кръст“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>избора и раздвоението</i>, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.</p> <p>Намира, подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно изследователски проект, свързан с „Честен кръст“.</p>	
	<p>Конструира междутекстови връзки между трите творби, посочени към темата.</p> <p>Конструира междутекстови връзки на една творба, посочена към темата, с друга творба по избор на учителя от българската литература, невключена в учебното съдържание.</p>	

В часовете за развиване на комуникативните компетентности в компонента *ЛИТЕРАТУРА* се предвиждат 15,5 часа върху следните теми:

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
Интерпретативно съчинение по проблем върху няколко художествени творби	Познава особеностите на интерпретативното съчинение. Създава интерпретативно съчинение по проблем върху една или няколко художествени творби. Спазва книжовните езикови норми. Анализира и критично оценява свои и чужди интерпретативни съчинения по проблем върху няколко художествени творби.	

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ ЗА ГОДИНАТА

Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет **БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА** в XII клас е 93 часа – 46,5 часа за български език (от които 15,5 часа за развиване на комуникативните компетентности) и 46,5 часа за литература (от които 15,5 часа за развиване на комуникативните компетентности).

Седмичният брой часове за изучаване на учебния предмет **БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА** в XII клас е 3 часа – 1,5 часа за български език (от които 0,5 часа за развиване на комуникативните компетентности) и 1,5 часа за литература (от които 0,5 часа за развиване на комуникативните компетентности).

Препоръчително разпределение на часовете в компонента **ЛИТЕРАТУРА**:

За нови знания	38 %
За упражнения	38 %
За преговор	6 %
За обобщение	6 %
За контролни и за класни работи	12 %

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Съотношение при формиране на срочна и на годишна оценка:

Текущи оценки от устни и от писмени изпитвания	60 %
Оценки от контролни и от класни работи	20%
Оценки от други участия (работа в часовете, изпълнение на домашни работи, работа по групи и др.)	20 %

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Ключови компетентности	Дейности и междупредметни връзки
Компетентности в областта на българския език	Създаване на писмени и устни текстове, съобразени с книжовните езикови норми. Извличане и обработване на информация от текстове в съответствие с книжовните езикови норми.
Умения за общуване на чужди езици	Превод от и/или на чужд език на (откъси от) литературни текстове, интерпретиращи темите за <i>любовта, вярата и надеждата, труда и творчеството, избора и раздвоението</i> . Съпоставяне на изучените в часовете по литература текстове с текстове, изучени в часовете по чужд език, въз основа на обща принадлежност към естетическо направление или жанр.
Дигитална компетентност	Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна интерактивна, творческа и/или по изследователски проект задача. Използване на мултимедия за представяне на продукти от изпълнение на конкретна интерактивна, творческа и/или по изследователски проект задача.
Умения за учене	Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.
Социални и граждански компетентности	Съпоставяне и различаване на литературни и исторически повествования за всекидневния живот. Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на общочовешки теми.
Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество	Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален. Избиране на готови или изработване на оригинални визуални и/или музикални илюстрации към текст.